

НЕОПАТРИМОНІАЛІЗМ АБО СУЧАСНІ ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ В УКРАЇНІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проаналізовано неопатримоніалізм як специфічний політичний режим, що визначає відносини у суспільстві та поглиблює кризові явища. Визначено складові та причини його утвердження. Акцентовано увагу на негативному впливі неопатримоніалізму на добробут громадян.

Ключові слова: гібридний політичний режим, неопатримоніалізм, неофеодали, олігархічні групи.

Abstract

Neopatrimonialism is analyzed as a specific political regime that determines relations in society and deepens crisis phenomena. The components and reasons for its approval are determined. The attention is focused on the negative influence of non-patrimonialism on the welfare of citizens.

Key words: hybrid political regime, neopatrimonialism, neophyodals, oligarchic groups.

Нині в українському суспільстві наявною є складна суспільно-політична ситуація, зростає незадоволення громадян діяльністю влади. Сьогодні все частіше можна стати свідком ігнорування потреб та проблем українського народу з боку політиків. В чому є полягає одна з головних причин такого стану речей? Чому до влади приходять політики, в яких громадяни швидко розчаровуються?

Можна припустити, що загальним тлом виступає існуючий політичний режим. Як відомо, політичний режим є системою методів і засобів здійснення політичної влади, формою взаємодії владних структур і населення, яка визначає якість політичного життя в державі [1, с. 220].

Взагалі дослідження політичних режимів є досить різноплановими, і розвиваються, починаючи із кінця XIX ст. В європейській політичній науці найбільш розповсюджене визначення політичного режиму належить Ж.-Л. Кермонну, що «Під політичним режимом розуміється сукупність елементів ідеологічного, інституціонального і соціологічного порядку, які сприяють формуванню політичного управління даною країною на відомий період [2]. У науковій літературі виділяють три основні політичні режими (тоталітарний, авторитарний, демократичний), проте існують перехідні режими, які мають особливості.

Сучасні дослідники, зокрема, О. Фісун слушно визначає політичний режим в Україні як неопатримоніальний. Нагадаємо, що поняття «патримоніалізм» походить від слова *patrimonium*, яке вперше зустрічається в римському праві й означає спадкоємне, родове майно. А неопатримоніалізм – це своєрідний симбіоз деяких елементів традиційного суспільства і сучасної держави. Внаслідок цього неопатримоніальним режимам притаманна невідповідність між «зовнішнім фасадом» сучасної держави (наявність конституції, писаного права, парламентсько-партійних інституцій, системи виборів та ін.) і внутрішньою логікою її функціонування, що є цілком патримоніальною [3].

Дійсно, будучи громадянами України в 2018 році, зовсім не важко провести паралелі і усвідомити, що наші політики включають в себе дві, здавалось би, зовсім не сумісні в умовах демократичного напрямку держави, ролі: політик та олігарх. Взв'язавши даний факт за опорну точку, можна зробити доволі очевидний висновок. Навіщо депутату чути свій народ та задовольняти його потреби, якщо народ і так належить йому: платить податки, працює, на його землях, підприємствах, та і взагалі, живе по його законам, поки

він сам є «неофеоделом». У такому випадку, дійсно є сенс вкладати у боротьбу за владу, оскільки це приносить надприбутки.

Тобто влада в Україні перетворилась на капітал. Цікавою є теорія К. Клепхемена про «неопатримоніалізм», особливо про її олігархічний різновид: поведінка пана орієнтована на демонстрацію персонального статусу чиновника, а не на виконання громадських функцій [4].

Розглянемо головні характеристики неопатримоніальної моделі в пострадянських країнах з інверсійним типом розвитку є:

1) формування класу рентоорієнтованих політичних підприємців, які для досягнення своїх економічних цілей використовують політичні можливості злиття влади і власності;

2) приватне – тією чи іншою мірою – використання державно-адміністративних ресурсів, передусім силової й фіскальної функції держави, що застосовуються насамперед для придушення політичного опору й усунення економічних конкурентів;

3) вирішальна роль клієнтарно-патронажних відносин та зв'язків у структуруванні політико-економічного процесу, а також простору реальної політичної боротьби [5].

Україна стала державою-патримонією олігархічних груп, які цілком і повністю керують нею, як своїм власним володінням. Це призвело до скорочення кількості приватних підприємців, зменшення середнього класу, збідніння громадян тощо. Україна виявилася країною Європи із найнижчою купівельною спроможністю на душу населення. Пересічний українець після обов'язкових платежів має у 80 разів менше грошей за жителя лідера рейтингу – Ліхтенштейну. Там мешканець у середньому на рік може витратити 63 тисячі євро [6].

Отже, неопатримоніалізм є політичним режимом, який гальмує євроінтеграційні процеси України, розвиток демократії в державі. Розв'язати цю проблему може підвищення рівня культури і свідомості громадян, зміни виборчого законодавства і впровадження е-урядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Денисюк С. Г. Особливості політичної комунікації в перехідних політичних режимах / С. Г. Денисюк // Ціннісний вимір політичної діяльності: політична трансформація сучасного українського суспільства : збірник наукових праць III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 26-28 квітня 2012 р. - Херсон : Олді-плюс, 2012. - С. 220-224.

2. Политическая наука: словарь-справочник / Авт. и сост. И. И. Санжаревский. – Изд. 3-е, испр. и доп. – 2010. – Режим доступа : <http://polit-gloss.narod.ru>.

3. Фисун А.А. Постсоветские политические режимы: неопатримониальная интерпретация / А.А. Фисун // Ойкумена: Альманах сравнительных исследований политических институтов, социально-экономических систем и цивилизаций. — Выпуск 2. — Харьков: Константа, 2004. — С. 130-140.

4. Про сьогодні, майбутнє і найскладніше – відгук на інтерв'ю. – Режим доступу : <https://day.kyiv.ua/uk/article/ekonomika/pro-sogodennya-maybutnie-i-nayskladnishe>.

5. Неопатримоніалізм проти демократії в Україні. – Режим доступу : <http://veche.kiev.ua/journal/1094/>.

6. Купівельна спроможність українців виявилася найнижчою в Європі. – Режим доступу : <http://ridna.ua/2016/11/kupivelna-spromozhnist-ukrajintsiv-vyyavylasya-najnyzhchoyu-v-evropi/>

Дячук Андрій Юрійович – студент групи 2КН-146, факультет Інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: dyachuk.droid@gmail.com.

Науковий керівник: Денисюк Світлана Георгіївна – доктор політичних наук, професор кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com.

***Diachuk Andrii** – student of 2KN-14bgroup, faculty of Information technology and computer engineering, Vinnytsia national technical university, Vinnytsia, e-mail: dyachuk.droid@gmail.com.*

*Supervisor: **Denysiuk Svitlana G.** – doctor of political sciences, professor of social and political sciences, Vinnytsia national technical university, Vinnitsa, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com.*